

International Federation of
Library Associations and Institutions

IFLA ISBD vardų erdvių vertimo RDF gairės

Tarptautinė bibliotekų asociacijų ir institucijų federacija

ISBD susietų duomenų tyrimo grupė, atstovaujanti IFLA ISBD peržiūros grupę

Patvirtino ISBD peržiūros grupė

Pritarė IFLA profesinis komitetas 2017 m. rugpjūčio mėn.

Maria Violeta Bertolini (pirmininkė, 2014–2016), Gordon Dunsire (konsultantas), Elena Escolano Rodríguez, Massimo Gentili-Tedeschi, Lynne Howarth, Françoise Leresche (pirmininkė, 2011–2014), Dorothy McGarry, Mélanie Roche (pirmininkė, nuo 2016 m.), Mirna Willer

Vertimo atsakomoji redaktorė dr. Nijolė Bliūdžiuvienė
Lietuviškąjį vertimą parengė Tomas Auškalnis ir Liubovė Buckienė
Vilnius, 2018

Dokumento tekstas išverstas į lietuvių kalbą, todėl gali ne visai atitikti originalą. Vertimas teikiamas tik informavimo tikslais.

Maria Violeta Bertolini, Gordon Dunsire, Elena Escolano Rodríguez, Massimo Gentili-Tedeschi, Lynne Howarth, Françoise Leresche, Dorothy McGarry, Mélanie Roche, Mirna Willer, 2017

© 2017 Maria Violeta Bertolini, Gordon Dunsire, Elena Escolano Rodríguez, Massimo Gentili-Tedeschi, Lynne Howarth, Françoise Leresche, Dorothy McGarry, Mélanie Roche, Mirna Willer. Skelbiama pagal *Creative Commons* licenciją CC BY 4.0. Žr. licencijos aprašą adresu <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

IFLA
P.O. Box 95312
2509 CH Den Haag
Netherlands

www.ifla.org

Turinys

1 Įžanga	4
2 Rengėjai	5
3 Bendrosios gairės	5
4 Specialiosios gairės	7
4.1 Stilius	7
4.2 Dviprasmiškumo šalinimas	7
4.3 Reikšmių žodynai	8
5 Nustatyta tvarka	9

1 Įžanga

Gairėmis siekiama skatinti ir palengvinti ISBD vardų erdvių, apimančių IFLA ISBD standarto¹ atitikmenis Išteklių aprašo modelio (RDF)² forma, vertimą iš anglų kalbos į kitas kalbas.

Gairės nekartoja 2013 m. publikuotų bendrųjų „IFLA vardų erdvių vertimo RDF gairių“³, kurios skirtos visiems IFLA standartams, išskyrus tuos atvejus, kai būtina paaiškinti tam tikrus aspektus.

Bendrosiose „IFLA vardų erdvių vertimo RDF gairėse“ nurodoma, kad gali būti verčiama:

- žmogaus skaitomos etiketės, vardai, antraštės ir t. t.;
- apibrėžtys, aprašai ir t. t.;
- pastabos, komentarai ir t. t.

Šie literalai iš ISBD elementų rinkinio ir „Turinio formos ir priemonės tipo“ srities žodyno gali būti verčiami bei teikiami ribojamose⁴ ir neribojamose⁵ vardų erdvėse. Neribojamos vardų erdvės vertimas gali būti kuriamas automatiškai iš ribojamos vardų erdvės naudojant skaičiuoklę.

¹ ISBD: International standard bibliographic description. Consolidated ed. Berlin, etc.: De Gruyter Saur, 2011; ISBD Consolidated ed., March 2011, http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/isbd-cons_20110321.pdf.

² RDF vadovas: W3C rekomendacija, 2004 m. vasario mėn. 10 d. Prieiga per internetą: www.w3.org/TR/rdf-primer/.

³ IFLA vardų erdvių techninė grupė. „IFLA vardų erdvių vertimo RDF gairės“ (2013). Prieiga per internetą: <http://www.ifla.org/node/5353>.

⁴ ISBD elementai: Tarptautinio standartinio bibliografinio (ISBD) jungtinės laidos aprašo klasių ir savybių registras. Prieiga per internetą: <http://metadataregistry.org/schema/show/id/25.html>.

⁵ ISBD elementai (viešai prieinama). Eksperimentinis ISBD savybių rinkinys be sričių ir aprėpčių, skirtas su ISBD nesusijusioms bendruomenėms ir taikomosioms programoms bei ISBD ir kitų vardų erdvių atitikimams. Prieiga per internetą: <http://metadataregistry.org/schema/show/id/62.html>.

2 Rengėjai

„IFLA ISBD vardų erdvių vertimo RDF gairėmis“ siekiama teikti pagalbą įvairių šalių specialistams, verčiantiems ISBD vardų erdves į savo kalbas.

Gaires parengė ISBD susietų duomenų tyrimo grupė⁶, kuri perėmė ISBD ir XML tyrimo grupės veiklą; jas rengti pasiūlė ISBD peržiūros grupė⁷. Gaires patvirtino Katalogavimo sekcijos nuolatinis komitetas IFLA konferencijoje Kvebeke (Kanadoje) 2008 m.

Rengiant gaires dalyvavo šie ISBD susietų duomenų tyrimo grupės nariai:

Maria Violeta Bertolini (pirmininkė, 2014–2016);

Gordonas Dunsire (konsultantas);

Elena Escolano Rodríguez;

Massimo Gentili-Tedeschi;

Lynne Howarth;

Françoise Leresche (pirmininkė, 2011–2014);

Dorothy McGarry;

Mélanie Roche (pirmininkė, nuo 2016 m.);

Mirna Willer.

3 Bendrosios gairės

Verčiant pirmenybė turi būti teikiama terminams, vartojamiems 0 srityje „Turinio forma ir priemonės tipas“, nes ši bibliografinio aprašo informacija teikiama katalogavimo tarnybos pasirinkta kalba ir rašto sistema; ją galima nesunkiai išversti į mainams skirtą bibliografinių įrašų katalogo kalbą ir taip teikti naudą galutiniam naudotojui.

⁶ <http://www.ifla.org/node/1795>

⁷ <http://www.ifla.org/isbd-rg>

Vocabulary: ISBD Content Form					
Concepts: dataset					
Detail		Properties	History		
skos:property	Value	Language	Status	Updated	Actions
preferred label	dataset	English	Published	3 March 2011 13:47	
definition	Content expressed by digita...	English	Published	14 March 2011 13:29	
scope note	Examples include numeric da...	English	Published	14 March 2011 13:29	
preferred label	conjunto de datos	Spanish	Published	14 March 2011 13:30	
definition	Contenido expresado por dat...	Spanish	Published	14 March 2011 13:30	
preferred label	Ejemplos son los datos num...	Spanish	Deprecated	25 August 2012 12:04	
preferred label	skup podataka	Croatian	Published	11 May 2011 11:01	
preferred label	dataset	Italian	Published	28 August 2012 8:58	
definition	Un contenuto espresso media...	Italian	Published	28 August 2012 8:58	
scope note	Gli esempi includono i dati...	Italian	Published	28 August 2012 8:57	
preferred label	набор от данни	Bulgarian	New-Proposed	24 August 2012 5:03	
definition	Съдържание, из...	Bulgarian	New-Proposed	24 August 2012 16:49	
scope note	Примерите вклю...	Bulgarian	New-Proposed	24 August 2012 16:51	
preferred label	электронные да...	Russian	New-Proposed	25 August 2012 7:00	
definition	Содержание, вы...	Russian	New-Proposed	25 August 2012 11:49	
scope note	Примеры включа...	Russian	New-Proposed	25 August 2012 11:49	
preferred label	skup podataka	Serbian	New-Proposed	25 August 2012 11:55	
scope note	Takvi primeri su numerički...	Serbian	New-Proposed	25 August 2012 11:59	
definition	Sadržaj izražen digitalno...	Serbian	New-Proposed	25 August 2012 12:02	
scope note	Ejemplos son los datos num...	Spanish	Published	25 August 2012 12:05	
29 results					

Vocabulary: ISBD Content Form					
Concepts: dataset					
Detail		Properties	History		
skos:property	Value	Language	Status	Updated	Actions
preferred label	数据集	Chinese	New-Proposed	25 August 2012 14:32	
definition	用于计算机处理的数...	Chinese	New-Proposed	25 August 2012 14:35	
scope note	例如数值数据、环境...	Chinese	New-Proposed	25 August 2012 14:35	
preferred label	datu kopa	Latvian	New-Proposed	26 August 2012 10:26	
definition	Saturs, izteikts ar digitā...	Latvian	New-Proposed	26 August 2012 10:27	
scope note	Piemēri ietver skaitliskos...	Latvian	New-Proposed	26 August 2012 10:29	
preferred label	données	French	Published	14 August 2013 12:48	
definition	Contenu exprimé sous la fo...	French	Published	14 August 2013 12:48	
scope note	Par exemple, des données n...	French	Published	14 August 2013 12:49	
29 results					

Kitas svarbus veiksmas yra etikečių vertimas; etiketės gali būti naudojamos rodant ekrane ir kaip projektuotojams skirta priemonė.

Jeigu būtina, tuo pat metu arba vėliau galima išversti taip pat ir apibrėžtis bei pastabas.

Apibrėžtys ir pastabos skirtos projektuotojams.

ISBD vardų erdvės vertimas turi kiek įmanoma labiau atitikti vardų erdvėje teikiamą formuluotę originalo kalba; verčiant turi būti užtikrinamas tikslumas ir išlaikomas suderinamumas su atitinkamu oficialiu ISBD teksto vertimu – taip sudaromos sąlygas natūralios kalbos apdorojimui. Laikoma, kad projektuotojai, kaip informacijos šaltiniui, pirmenybę teikia oficialiam ISBD standarto vertimui į atitinkamos šalies kalbą. Jeigu tokio vertimo nėra, ISBD vardų erdvė turi būti verčiama tiesiogiai.

4 Specialiosios gairės

4.1 Stilius

Verčiant laikomasi nuostatų, susijusių su antrojo ir pirmojo lygio registru naudojimu, didžiųjų raidžių rašymu, *camelCase* stiliaus naudojimu, žymimųjų ir nežymimųjų artikelių bei vienaskaitos ir daugiskaitos vartojimu. Svarbu tai, kad ISBD elementai teikiami kaip klasės „išteklius“ savybės arba dalinės savybės. Todėl savybių etiketėms reikšti vartojamos žodinės frazės. RDF duomenų triadoje „veiksny – tarinys – papildinys“ savybė yra tarinys; prieš ISBD elementą rašomas veiksmazodis „turi...“. Vartojant lotyniškąją arba kitas abėcėles, rekomenduojama šias savybių etiketes rašyti mažąja raide.

Pavyzdžiui: išteklius XXXX „turi pagrindinę antraštę“ xxxx.

Element Sets: ISBD elements						
Elements: has title proper						
Detail	Statements	History				
Profile property	Show object	Lang	Status	Updated	Updated by	Actions
name	hasTitleProper	English	Published	13 June 2011 12:37	Gordon Dunsire (ifla)	
label	has title proper	English	Published	3 March 2011 15:21	Gordon Dunsire (ifla)	
type	subproperty	English	Published	13 June 2011 12:43	Gordon Dunsire (ifla)	
uri	http://iflastandards.info/n...	English	Published	13 June 2011 12:37	Gordon Dunsire (ifla)	
status	Published	English	Published	13 June 2011 12:38	Gordon Dunsire (ifla)	
description	Relates a resource to the t...	English	Published	3 March 2011 15:22	Gordon Dunsire (ifla)	
note	The title proper includes a...	English	Published	3 March 2011 15:22	Gordon Dunsire (ifla)	
domain	http://iflastandards.info/n...	English	Published	3 March 2011 15:22	Gordon Dunsire (ifla)	
label	tiene titulo propiamente d...	Spanish	Published	3 March 2011 15:23	Gordon Dunsire (ifla)	
description	Relaciona un recurso con el...	Spanish	Published	3 April 2011 13:55	Gordon Dunsire (ifla)	
note	El titulo propiamente dich...	Spanish	Published	3 April 2011 13:56	Gordon Dunsire (ifla)	
subpropertyOf	has title	English	Published	13 June 2011 12:43	Gordon Dunsire (ifla)	
12 results						

4.2 Dviprasmiškumo šalinimas

Poklasiai „serijos arba daugiadalio monografinio ištekliaus pagrindinės (sudėtinės) antraštės kodavimo schema“ ir „serijos arba daugiadalio monografinio ištekliaus gretutinės (sudėtinės) antraštės kodavimo schema“ yra vieninteliai ISBD vardų erdvės elementų poklasiai, kuriuose skliaustuose teikiama papildoma informacija; ji skirta ne dviprasmiškumui šalinti, o paaiškinti, kad pagrindinę antraštę ir gretutinę pagrindinę antraštę gali sudaryti bendroji antraštė ir priklausomoji antraštė.

4.3 Reikšmių žodynai

Kaip nurodoma bendrosiose „IFLA vardų erdvių vertimo RDF gairėse“, gramatinė galūnė yra retas reiškinys anglų kalboje, tačiau gana dažnas kitose kalbose.

Gramatinės galūnės yra labai svarbios verčiant kontroliuojamus terminus, vartojamus 0 srityje „Turinio forma ir priemonės tipas“. Teikiamos lengvai suprantamos sudėtinės frazės, apimančios būdvardžio formos patikslinimus, pvz., „vaizdas (kartografinis)“, kur „kartografinis“ yra patikslinimas. Kai kuriose kalbose patikslinimai gali būti gramatiškai kaitomi. Tarkime, ispanų kalboje „kartografinis“ turi dvi gramatinės formas („cartográfica“ ir „cartográfico“), vartojamas atsižvelgiant į tikslinamo daiktavardžio giminę: „imagen (cartográfica)“ ir „objeto (cartográfico)“. Kroatų kalboje tai būtų atitinkamai „kartografski“ ir „kartografska“. ISBD vardų erdvėje gramatiškai kaitomi terminai įrašomi naudojant savybę *skos:altLabel*, kuri gali būti naudojama bet kokiai kalbai, kuriai būdingi tokie terminai. Tai reiškia, kad atitinkamai sąvokai toje kalboje nenaudojama savybė *kos:prefLabel*.

Vocabulary: ISBD Content Qualification of Type				
Concepts: cartographic				
Detail		Properties	History	
Detail				
Preferred Label:	cartographic			
Language:	English			
URI:	http://iflastandards.info/ns/isbd/terms/contentqualification/type/71001 (RDF)			
Top Concept?:	☒			
Status:	Published			
Properties				
scope note	Uključuje geografske karte, atlase, globuse, reljefne modele i tako dalje.	Serbian	New-Proposed	
scope note	Includes maps, atlases, globes, relief models, etc.	English	Published	
scope note	Incluide le carte geografice, gli atlanti, i globbi, i modelli in rilievo, etc.	Italian	Published	
scope note	包括地图、 地图册、 球仪、 凸形模型等。	Chinese	New-Proposed	
scope note	Incluye mapas, atlas, globos, modelos en relieve, etc.	Spanish	Published	
scope note	Включая карти, атласи, глобуси, модели на релеф и др.	Bulgarian	New-Proposed	
scope note	Comprend cartes, atlas, globes, maquettes, etc.	French	Published	
scope note	Ietver kartas, atlantus, globusus, reljefa modeļus, u.c.	Latvian	New-Proposed	
scope note	Включает в себя карты, атласы, глобусы, модели рельефа и т.п.	Russian	New-Proposed	
preferred label	cartographic	English	Published	
preferred label	cartografico	Italian	Published	
preferred label	地图类	Chinese	New-Proposed	
preferred label	kartografski	Bulgarian	New-Proposed	
preferred label	Contenido que representa la totalidad o parte de la Tierra o de cualquier cuerpo celeste a cualquier escala.	Spanish	Published	
preferred label	cartographique	French	Published	
preferred label	картографически	Russian	New-Proposed	
definition	Sadržaj koji predstavlja Zemlju u celini ili neki njen deo, ili bilo koje nebesko telo u bilo kojoj razmeni.	Serbian	New-Proposed	
definition	Content representing the whole or part of the Earth or any celestial body at any scale.	English	Published	
definition	Un contenuto che rappresenta l'intera Terra o parte di essa, o qualsiasi corpo celeste a qualunque scala.	Italian	Published	
definition	用任何比例尺表示地球或任何天体的整体或部分的内容。	Chinese	New-Proposed	
definition	Съдържание, което представя повърхността или част от повърхността на Земята или на друго небесно тяло в какъвто и да е мащаб.	Bulgarian	New-Proposed	
definition	Contenu représentant la totalité ou une partie de la Terre ou de tout corps céleste à une échelle quelconque.	French	Published	
definition	Satura, kas atspoguļo Zemes virsmu vai virsmas daļu, vai citu debess ķermeņu jebkurā mērogā.	Latvian	New-Proposed	
definition	Содержание, отражающее поверхность или часть поверхности Земли или другого небесного тела в любом масштабе.	Russian	New-Proposed	
alternative label	cartografico	Spanish	New-Proposed	
alternative label	cartográfica	Spanish	New-Proposed	
alternative label	kartografski	Croatian	New-Proposed	
alternative label	kartografska	Croatian	New-Proposed	

Kai kuriose kalbose tam tikri terminai turi įvairias galūnes, todėl galimos įvairios jų formos.

Detail			
Preferred Label:	notated		
Language:	English		
URI:	http://iflastandards.info/ns/isbd/terms/contentqualification/type/T1002 (RDF)		
Top Concept?:	☒		
Status:	Published		
Properties			
preferred label	notated	English	Published
preferred label	notato	Italian	Published
preferred label	记谱型	Chinese	New-Proposed
preferred label	нотиран	Bulgarian	New-Proposed
preferred label	знаковый	Russian	New-Proposed
definition	Content expressed through a notational system for artistic purposes (e.g. music, dance, staging) intended to be perceived visually.		English
definition	Un contenuto espresso mediante un sistema di notazione, a scopi artistici p.e. la musica, la danza, la rappresentazione scenica), destinato a essere percepito visivamente.		Italian
definition	通过艺术（例如音乐、舞蹈、舞台）记谱系统来表示、用于视觉感知的内容。		Chinese
definition	Contenido expresado a través de un sistema de notación con fines artísticos (por ejemplo, la música, la danza, la puesta en escena) destinado a percibirse visualmente.		Spanish
definition	Съдържание, изразено чрез система за нотирание за художествени цели (напр. музика, танц и сценична постановка), предназначено за визуално възприемане.		Bulgarian
definition	Contenu exprimé à des fins artistiques selon un système de notation (par exemple, musique, danse, mise en scène) et prévu pour être perçu visuellement.		French
definition	Satura, izteikts ar nosacītu zīmju apzīmēšanas sistēmu mākslinieciskā nolūkā (piem., mūzika, dejas, inscenējums), paredzēts vizuālai uztverei.		Latvian
definition	Содержание, выраженное через определенную систему знаков с художественными целями (ноты, обозначение танцевальных и сценических движений), предназначенное для зрительного восприятия.		Russian
alternative label	notado	Spanish	New-Proposed
alternative label	notada	Spanish	New-Proposed
alternative label	noté	French	New-Proposed
alternative label	notée	French	New-Proposed
alternative label	notirani	Croatian	New-Proposed
alternative label	notirana	Croatian	New-Proposed

5 Nustatyta tvarka

Planuojant ISBD vardų erdvių vertimą, būtina susisiekti su ISBD peržiūros grupe. Toks veiksmas leidžia:

- pareikšti ketinimą versti vardų erdves;
- teikti vertimą ISBD vardų erdvėse.

Vėlesni priežiūros ir naujinimo metu atlikti vertimo pakeitimai irgi turi būti teikiami ISBD peržiūros grupei ir IFLA susietų duomenų techniniam pakomitečiui (LIDATEC), kuris yra Vardų grupių techninės grupės⁸ veiklos perėmėjas.

⁸ <http://www.ifla.org/node/5353>